

Nyordslistan 2024

SÅ HÄR ÄR LISTAN UPPBYGGD:

Efter själva ordet ges en definition. Därefter ger vi ett aktuellt exempel på hur ordet kan användas. För vissa ord ges även en kommentar om ursprung, användning, synonymmer etc. Vissa ord är inte helt nya.

Att de kvalificerat sig till nyordslistan beror på att de ökat i användning de senaste åren eller varit särskilt vanliga 2024. Listan har sammanställts av Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen (Isof) samt Språktidningen.

aktivklubb

klubb där högerextremister tränar kampsport tillsammans

De nazister som primärt söker öka sitt våldskapital lockas av de i Sverige nyligen etablerade aktivklubbarna.

Expo 29 februari 2024

Kommentar: Översättningslån av engelskans *active club*.

ankkurva

graf som visar ett visst förhållande mellan tillgången till elektricitet från solenergi och efterfrågan på elektricitet, där de två linjerna bildar en figur som påminner om en tecknad anka

Han medger att de nu har ankkurvor att hantera och att det är utmanande. Tendenserna med ankkurvor fanns redan i fjol men de har vuxit i år i takt med att mer väderberoende kraft kommit in.

Tidningen Näringslivet 16 april 2024

Kommentar: Översättningslån av engelskans *duck curve*, som lanserades 2012.

avokadoskanner

apparat som visar en avokados mognadsgrad

På avokadoskannerns skärm visas kategori och mognadsindex.

Gotlands Tidningar 20 juli 2024

barntorped

barn som begår ett allvarligt brott på uppdrag av ett kriminellt gäng

Antalet barn under 15 år som misstänks för inblandning i mordplaner har mer än tredubblats sen förra året. Och rekryteringen av barntorpederna kan ske på bara några timmar – genom telefonen.

SVT Nyheter 19 augusti 2024

Kommentar: Även *barnsoldat* används i samma betydelse.

bratsommar

sommar som präglas av en bekymmerslös livsstil med fokus på njutning och frihet

Bratsommaren kännetecknas inte bara av att röka cigg och nonchalant gå ut i gårdagens smink. Ett annat utmärkande drag är att det ser ut att bli ännu en sommar där vi känner oss maktlösa inför världens ruttenhet, krig och kriser

Expressen 11 juli 2024

Kommentar: Det engelska lånordet *brat* är etablerat i svenskan sedan 1995 med betydelsen 'bortskämd överklassungdom'. När artisten Charli XCX under 2024 släppte skivan *Brat* lanserade hon ordet med en ny betydelse: "en tjej som är lite stökig och gillar att festa". I samband med skivsläppet började sommaren kallas för *brat summer* på engelska, och *bratsommar* på svenska.

coolcation

semester som tillbringas på en plats med svalare klimat

I sommar har en ny trend blossat upp. Människor från söder söker sig till svalare breddgrader i norr för så kallade "coolcations".

Västerbottningen 22 september 2024

Kommentar: Teleskopord bildat till engelskans *cool* och *vacation*.

demure

anständig, måttfull

Det är inte självklart med sådant som närvaroplikt eller att det krävs giltiga skäl för att vara hemma. Som att man är sjuk på riktigt, inte bara bakfull eller trött. Det är varken mindful eller demure att lämna sina kollegor i sticket

Upsala Nya Tidning 3 november 2024

Kommentar: Ordet är sedan hundratals år etablerat i engelskan. Det lånades in i svenskan efter en viral video där influeraren Jools Lebron beskrev sin sminkning som "very demure, very mindful", något som plockades upp i en lång rad ironiska klipp i sociala medier.

drakdrönare

eldkastande obemannad flygfarkost som används i strid

Ukrainska styrkor slår sig fram med ett nytt vapen – den så kallade drakdrönaren. Den flygande farkosten sprutar ur sig brinnande metall som uppnår en temperatur på flera tusentals grader.

TV4 8 september 2024

Kommentar: Översättningslån av ukrainskans *dron-dragon* (дрон-дракон).

dubbelklubb

idrottsklubb med elitverksamhet för både damer och herrar

Att trenden går mot så kallade "dubbelklubbar" – elitföreningar med både herr- och damlag – är tydligt. Det började i Europa och har fortsatt i Sverige

Smålandsposten 12 mars 2024

Kommentar: *Dubbelklubb* används om storklubbar som på senare år startat verksamhet även på damsidan. Ordet förekommer främst inom fotbollen.

dubbelsänkning

sänkning av styrräntan med 50 räntepunkter

Statliga SBAB tror på tre räntesänkningar fram till sommaren 2025, och utesluter inte att styrräntan då kan hamna under två procent. Efter dubbelsänkningen i november ligger styrräntan i dag på 2,75 procent.

Expressen 14 november 2024

Kommentar: En *dubbelsänkning* är en sänkning med 0,5 procentenheter. *Dubbel-* syftar på att styrräntan i regel justeras med 0,25 procentenheter i taget. Ordet har under en längre tid förekommit i fackspråk men har nu även blivit vanligt i allmänspråket.

gisslandiplomati

förhandlingsmetod där en stat godtyckligt fängslar en annan stats medborgare för att kunna använda dessa i fångutväxlingar

Den historiskt stora fångutväxlingen mellan Ryssland och flera västländer visar på problemen med så kallad gisslandiplomati, där ett land griper oskyldiga för att använda dem som förhandlingsbrickor.

TT 1 augusti 2024

grisch

framtoning som går ut på att se välbeställd ut

Bland generation Z:s unga är ordet grisch en helt självklar beskrivning av någon som klär sig rikt. En stekare eller brat, för femton år sen.

Göteborgs-Posten 6 oktober 2024

grön gumma

tidigare ostraffad kvinna som anlitas av kriminella nätverk

Tonårsflickan är sedan tidigare helt ostraffad och förekommer inte hos polisen, enligt uppgifter till TV4 Nyheterna. Polisen utreder nu om hon kan ha agerat grön gumma, ett begrepp för unga tjejer utan kända gängkopplingar som jobbar för de kriminella nätverken och kan gå under polisens radar.

TV4 30 april 2024

looksmaxing

strävan att optimera sitt utseende med hjälp av exempelvis kost, träning, hudvård och kirurgi

På Tiktok är det mycket fokus på utseende, konstaterar ett gäng 15- och 16-åriga killar som vi träffar på inne i S:t Per-gallerian.

– Det är mycket looksmaxing, säger en av killarna och syftar på den stora rörelsen på sociala medier där killar tipsar varandra om hur de ska bli maximalt snygga, genom allt från träning och hudvårdsrutiner till skönhetsoperationer.

Uppsala Nya Tidning 16 juni 2024

Kommentar: Som verb används *looksmaxa*. Även stavningen *looksmaxing* förekommer.

Magdamoderat

tidigare borgerlig väljare som numera röstar på Socialdemokraterna, främst på grund av ovilja att stödja ett regeringsunderlag där Sverigedemokraterna ingår

Hon tror på stödet från "Magdamoderater". Begreppet är myntat av moderata strateger och beskriver väljare som tidigare har röstat borgerligt men som i senaste valet röstade på Socialdemokraterna, inte minst som en konsekvens av SD-samarbetet.

Svenska Dagbladet 20 oktober 2024

Kommentar: *Magda*- syftar på Socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson som anses ha anpassat partiets politik för att kunna locka över vissa grupper av borgerliga väljare.

mittokrati

organisationsform där alltmer makt och resurser samlas i mitten, ovanför kärnverksamheten och nedanför högsta ledningen

Kanske kan vårt budskap summeras så här: kärnverksamheten måste stå i centrum i offentlig sektor och dess mål måste prioriteras. Det är där det viktiga arbetet sker, det är där värde skapas. Det är dags att påbörja resan bort från mittokratins rike.

Dagens Nyheter 7 juli 2024

Kommentar: Begreppet myntades av Johan Alvehus och Gustaf Kastberg Weichselberger, forskare i offentlig förvaltning.

quishing

bedrägeri med hjälp av qr-koder

Genom ”quishing”, nätfiske via QR-koder, luras elbilsägare över hela Europa allt oftare när de ska ladda sina bilar, rapporterar Computer Sweden. Bedragarna klistrar över QR-koden med en egen. När kunden sedan vill betala via QR-koden kommer den till en snarlik sajt där den uppges dela med sig av sina uppgifter så att tjuvarna kan komma åt deras pengar

ETC Nyhetsmagasin 16 augusti 2024

Kommentar: Ordet *phishing* har använts sedan 00-talet för bedrägerier på nätet, särskilt över e-post. Andra varianter av sådana bedrägerier är *vishing* (från *voice phishing*) och *smishing* (*sms phishing*).

rawdogg

genomföra en aktivitet utan planering eller förströelser

Det mest utmanande och vanskliga du kan göra i sommar är: exakt ingenting. Att rawdogg har blivit den mobilberoende generationens eldprov.

Expressen 30 juli 2024

romantasy

genre inom litteratur och film som kombinerar romance och fantasy

En förbjuden sammanflätning av jägarinnor, feer och romantik har satt Tiktoks litterära värld i gungning. Genren kallas för romantasy och är en kombination av orden fantasy och romantik.

SVT Nyheter 9 augusti 2024

skräpballong

ballong som innehåller exempelvis avfall eller avföring och som används i en politisk konflikt

Så kallade skräpballonger skickades mot Sydkoreas luftrum, enligt tjänstemän i grannlandet. Nordkorea har sänt tusentals sådana sedan i maj. Ballongerna är ofta fyllda med tygbitar, cigarettfimpar, gödsel och annat skräp och ses som en typ av psykologisk krigföring med rötter i kalla kriget.

TT 18 september 2024

skuggflotta

oregistrerade och oförsäkrade fartyg som används för att runda sanktioner

En bred majoritet i Europaparlamentet vill att EU ska sätta ner foten mot Rysslands skuggflotta av oljetankers. Utöka sanktionerna, övervakningen och inspektionerna av fartygen, eller förbjud import rakt av, är några av buden.

Altinget 20 november 2024

Kommentar: *Spökflotta* används i liknande betydelse.

slop

lågkvalitativt innehåll genererat av AI

Forskare vid Amazon web services AI-labb uppskattade nyligen att över 50 procent av alla meningar på internet är halvkorrekt nervattnad slop från engelska. Detta oroar forskarna eftersom det blir en existentiell risk för AI själv. Om inget görs kommer modellerna att börja träna sig själv på sitt eget usla språk.

Dagens Nyheter 25 augusti 2024

Kommentar: Även *AI-slop*, *AI-skräp* och *AI-sörja* används i samma betydelse. Ursprungligen från engelskans *slop*, 'slask; sörja'.

soft girl

ung kvinna som bejakar värden som anses mjuka, exempelvis skönhet och familjeliv, och som väljer bort karriären

Att bli och vara en soft girl, en tjej som nöjer sig med det lilla livet och små nöjen, har blivit en snackis under våren.

Arbetet 23 mars 2024

swiftiepappa

pappa som liksom sitt barn är ett fan av Taylor Swift

Hur kommer det sig att pappor som älskar Taylor Swift upprör, medan pappor som delar intresset för Bruce Springsteen eller fotboll med sina tonåringar inte gör det? Det frågar sig en swiftiepappa och en swiftiedotter, efter Alex Schulmans kritiska krönika i DN.

Sveriges Radio 9 maj 2024

Kommentar: *Swiftie dad* används i samma betydelse. *Swiftie* är sedan tidigare en etablerad benämning på ett fan av Taylor Swift.

terian

människa, framför allt ett barn, som klär ut sig till och delvis känner sig som djur

En upplevelse som dock återkommer när terianer beskriver sin tillvaro är en fantomförmimelse av att faktiskt befinna sig i en djurkropp. De kallar det för en shift. Det kan röra sig om ett ryck i en svans, en vindil genom pälsen, en sträv tunga mot en trampdyna.

Dagens Nyheter 2 september 2024

Kommentar: Även stavningen *therian* förekommer. Ordet kommer från *teriantropi*, 'förvandling från människa till vilddjur', ett ord som är bildat av grekiskans *theríon* (θηρίον), 'vilddjur', och *anthrōpos* (άνθρωπος), 'människa'.

tiktokifiera

göra videor och annat innehåll mer svåremotståndligt och klickbart

Det är inte bara musikkapare som vittnar om hur de måste göra kortare låtar när unga lyssnare inte orkar hålla koncentrationen uppe längre än ett Tiktok-klipp varar. Nu berättar även lärare hur de tiktokifierar undervisningen för att inte tappa elevernas uppmärksamhet.

Borås Tidning 21 juli 2024

Kommentar: Bildat utifrån sociala medier-tjänsten Tiktok som lockar många unga användare.

tjejnyår

nystart i samband med höstens inträde

Kanske en ny kalender med blanka blad och ett nytt peppigt lösenord i datorn. Nya möjligheter. I sociala medier har man kunnat se hur tjejer i olika åldrar firar så kallat tjejnyår vid månadsskiftet augusti–september. Uttrycket är myntat av författaren Sandra Beijer och betecknar en nystart inför hösten som närmast liknar en ritual.

Enköpingsposten 7 september 2024

totalsträckskryptering

teknik som innebär att bara sändaren och mottagaren kan läsa ett meddelande i klartext

Förslaget omfattar även så kallad totalsträckskryptering, kommunikation där inte ens företaget som driver tjänsten kan läsa av meddelandena.

Dagens Nyheter 19 juni 2024

Kommentar: Även fullsträckskryptering, helsträckskryptering och end-to-end-kryptering används i samma betydelse.

tryckarlägenhet

tillfällig bostad där en gärningsperson kan gömma sig före och efter brottet

Tre tonårspojkar skulle mörda en eller flera personer i Växjö. De inväntade rätt tillfälle i en tryckarlägenhet på Vänortsvägen – men polisen fick reda på mordplanerna.

Smålandsposten 19 november 2024

ultrasnabbt mode

kläder och accessoarer som skapats i en mycket snabb och ofta oetisk produktionscykel inom modeindustrin

I Frankrike ska senaten rösta kring ett lagförslag om att förbjuda reklam för det som brukar benämnas ”ultrasnabbt mode”, där tusentals nya olika varor presenteras dagligen.

Aftonbladet 20 mars 2024

Kommentar: Även sammansättningen *ultrasnabbmode* förekommer. Översättningslån av engelskans *ultra fast fashion*.

umarell

äldre man som på plats följer byggen i det offentliga rummet

Nybrobygget i Härnösand har fångat intresse, särskilt bland umareller, alltså äldre herrar, som nu fått en särskild plats för att följa arbetet.

SVT Västernorrland 6 oktober 2024

Kommentar: Bildat till emilianskans *umarel*, 'liten man'. Fenomenet uppmärksammades och fick spridning genom böcker av författaren Danilo Massotti. Emilianska är ett språk som talas i delar av norra Italien.

vänskapsbänk

utplacerad bänk som ska uppmuntra till samtal mellan människor, som ett led i att motverka psykisk ohälsa

Under den suicidpreventiva veckan som anordnas i hela länet har man i Sävsjö valt att sätta upp en så kallad vänskapsbänk. En gul bänk som ska belysa ensamhet med budskapet att ett hej kan rädda liv.

SVT Jönköping 12 september 2024

Kommentar: Idén kommer ursprungligen från Zimbabwe.